

Sterke Staten: gewoon doen

Adviezen werkgroep Stranddagen

Publicatiedatum: 23-01-2024

Status: definitief

Documentnummer: UTSP-439243591-123



Inhoud

Inhoud	2
1. Samengevat: onze 14 adviezen	3
2. Aanleiding en aanpak	5
3. Drie ankerpunten voor Sterke Staten	6
Advies 1: Het BOB-model	6
Advies 2: Interactie met inwoners	7
Advies 3: Strategische Lange-termijnagenda van PS	9
4. Statencommissies	10
Advies 4: aanpassing commissie-indeling	10
Advies 5: focus op oordeelsvorming	11
Advies 6: agenderen	12
5. De gereedschapskoffer	13
Advies 7: Interrupties	13
Advies 8: actuele vragen	13
Advies 9: behandeling in de Statenvergadering	14
Advies 10: de actualiteitenmotie en de agenderingsmotie	15
Advies 11: het interpellatiedebat	16
Advies 12: de maidenspeech	16
6. Fractievoorzittersoverleg en Presidium	17
Advies 13: het Presidium	17
Advies 14: het Fractievoorzittersoverleg	18
7. Vervolg	19
Bijlage 1 Sterke Staten doen ertoe	21
Bijlage 2 Samenvatting werksessies stranddagen	22
Bijlage 3 Leden werkgroep Stranddagen 2023/2024	31

1. Samengevat: onze 14 adviezen

Dit zijn onze 14 adviezen samengevat.

1. Het vergaderproces van PS werkt volgens het BOB-model: Beeldvorming, Oordeelsvorming, Besluitvorming. Dit helpt ons om de verschillende rollen van PS (volksvertegenwoordigend, kaderstellend, controlerend) beter tot hun recht te laten komen. Beeldvorming kan plaatsvinden door infosessies, werksessies, werkbezoeken, tafeltjessessies en schriftelijke vragenrondes. In commissies komt de politieke oordeelsvorming aan bod. Tijdens de vergadering van PS vindt besluitvorming plaats.
2. De inbreng van inwoners, bedrijven en organisaties is zeer belangrijk. We willen hier dan ook meer ruimte voor maken. Dit kan zowel door hen te bezoeken tijdens werkbezoeken als door hen uit te nodigen voor gesprekken. De werkwijze met insprekers in commissies en PS wordt vervangen door een periodieke 'Praten met de Staten' waar iedereen over elk onderwerp mag komen inspreken. We stellen voor om hier zo snel mogelijk als pilot mee te starten en dit door te laten lopen tot aan de zomer.
3. Onze agenda-technische prioriteiten bepalen we met een Strategische Lange Termijnagenda van PS (SPS). De Strategische College Agenda van GS (SGS) is hiervoor het **vertrekpunt**. Tweemaal per jaar, bij Kadernota en Begroting, stellen PS een geactualiseerde SPS vast door middel van een Statenvoorstel vanuit het presidium.
4. Om de werkdruk tussen de Statencommissies beter te verdelen gaan PS werken met vier politieke commissies met een verdeling op basis van de begrotingsprogramma's:
 - Ruimtelijke Ontwikkeling en Wonen (commissie ROW: programma 1)
 - Landelijk Gebied, Water (Bodem), en Milieu (commissie LWM: programma 2 en 3)
 - Bereikbaarheid en Energietransitie (commissie B&E: programma 4 t/m 6)
 - Bestuur, Economie, Cultuur & erfgoed (commissie BEC: programma 7 t/m 10)
5. Doel van een commissievergadering in het BOB-model is te komen tot oordeelsvorming. Dat vraagt om politiek debat tussen fracties. In de eerste termijn zal GS vragen beantwoorden, in de tweede termijn richten fracties zich primair op elkaar en kan GS bij uitzondering reageren om misverstanden of onjuistheden weg te nemen.
6. In commissievergaderingen is volgens het BOB-model oordeelsvorming het uitgangspunt. Daarbij is ruimte nodig voor debat en actualiteiten. Om in een commissievergadering een Statenbrief op de agenda te zetten zijn minimaal drie fracties nodig, zodat fracties al voor de vergadering contact met elkaar zoeken en samenwerking wordt bevorderd. Deze agenderende fracties gaan in gesprek met GS. In de tweede termijn kunnen de overige fracties deelnemen aan het onderlinge debat. Statenbrieven, memo's en andere ingekomen stukken worden voortaan niet meer opgenomen in de agenda van de commissievergaderingen. Voor het agenderen van deze stukken dienen fracties een agenderingstekst op te stellen. Hiervoor wordt een sjabloon beschikbaar gesteld, om het proces te vereenvoudigen en te standaardiseren. De stukken blijven goed vindbaar op het SIS.
7. We willen recht doen aan het inhoudelijke debat. In PS en commissies gaan interrupties, vraag en antwoord, niet ten koste van de spreektijd. De interrupties zijn bondig, voorzitters staan **per interruptie maximaal 3 uitwisselingen toe per fractie**.

8. In iedere commissie komt een korte, open ronde voor 'Actuele vragen' (voorheen rondvraag) die qua onderwerp buiten de agenda van de commissie kunnen vallen. De indieningstermijn van actuele vragen is minimaal 24 uur voorafgaand aan de commissievergadering.
9. Om tot heldere en efficiënte besluitvorming te komen worden Statenvoorstellen in principe (er kan dus gemotiveerd van worden afgeweken) alleen besproken in PS als bij de commissiebehandeling moties of amendementen zijn aangekondigd. Bij die aankondiging geven fracties aan wat de inhoudelijke strekking hiervan zal zijn. Zo is voor iedereen helder waar het debat over gaat en voorkomen we herhaling van de commissiebehandeling.
10. Richtinggevende uitspraken over spoedeisende actualiteiten doen PS via een actualiteitenmotie. Voor indiening en bespreking hiervan krijgt de indienende fractie 1 minuut extra spreektijd. Daarnaast herintroduceren we de motie vreemd aan de orde van de dag. Die geven we een begrijpelijker naam: de agenderingsmotie. Deze motie betreft een onderwerp dat niet op de agenda staat. Hij wordt ingediend bij PS, maar daarvoor eerst besproken in de commissie.
11. Hoog op de politieke escalatieladder staat het bevragen van GS in een interpellatiedebat. De vergaderorde hierbij wijzigen we zodat er ruim de tijd is voor inbreng van de indiener. Eerst komt de indiener aan bod, dan GS, dan weer de indiener, eventueel aangevuld vanuit de overige fracties, en tot slot komt GS aan bod. In derde termijn kan indiener desgewenst een motie indienen.
12. Een maidenspeech is een vrije vorm om als nieuw Statenlid desgewenst een persoonlijk getint visitekaartje af te geven. De maidenspeech wordt gehouden tijdens de eerste bijdrage bij een Statenvoorstel in PS en duurt maximaal 5 minuten.
13. Het presidium kan haar rol van technisch-procedurele agendacommissie verder ontwikkelen en bewaakt primair de procedures rond BOB en commissies en de procedurele voortgang van de SPS. Om niet alleen achteruit, maar juist meer vooruit te kijken is het aan te bevelen om vaker als presidium bijeen te komen.
14. Omdat in het fractievoorzittersoverleg alle partijen vertegenwoordigd zijn kan dit gremium, ten opzichte van het presidium, politiek meer in de lead zijn. Het fractievoorzittersoverleg zou eveneens vaker bijeen kunnen komen. Niet alleen voor Statenvergaderingen zoals nu het geval is, maar ook bij politiek-bestuurlijk relevante ontwikkelingen en voor intervisie.

2. Aanleiding en aanpak

Sterke Staten, dat zijn wij samen. Voor een goed bestuur van onze mooie provincie is een optimaal functioneren van Provinciale Staten (PS) nodig. In PS vormen 49 volksvertegenwoordigers samen de Staten van Utrecht, het hoogste orgaan van de provincie Utrecht. Daarnaast zijn er per fractie 1 tot 2 commissieleden en worden PS ondersteund door de Statengriffie. Het optimale functioneren van PS is voortdurend in ontwikkeling, we streven ernaar steeds te verbeteren.

In het document 'Sterke Staten doen ertoe' hebben de oude Staten tien adviezen voor de huidige Staten geformuleerd (zie bijlage 1). Zij hebben dit document geschreven vanuit de ervaringen die zijn opgedaan in de bestuursperiode 2019-2023 met als doel een bijdrage te leveren aan de doorontwikkeling van het provinciale bestuur. Deze adviezen zijn meegenomen bij het inwerkprogramma voor de nieuwe Statenperiode (2023-2027). Tijdens een tweedaagse retraite in de zomer van 2023, de 'Stranddagen', is besloten een werkgroep vanuit de Staten een vertaalslag te laten maken van deze tien adviezen, in combinatie met de wensen en ambities van de nieuwe Staten. Deze wensen en ambities zijn vormgegeven in diverse workshops tijdens de Stranddagen, een samenvatting van de uitkomsten is te vinden in bijlage 2. Deze Werkgroep Stranddagen is in september 2023 van start gegaan en bestond uit 12 leden van provinciale fracties en 6 medewerkers van de griffie (zie bijlage 3 voor leden).

De Werkgroep Stranddagen stelde zich tot doel om Provinciale Staten meer en beter in positie te brengen. Vragen die de werkgroep zich stelde waren: Hoe komen we tot keuzes en prioriteiten? Hoe willen we tot besluiten komen en wat is daarvoor nodig? Hoe betrekken we inwoners bij ons werk als volksvertegenwoordigers? En vooral, wat voor Staten willen we eigenlijk zijn? Daarbij formuleerde de werkgroep, puttend uit de opbrengst en analyse van de gesprekken tijdens de Stranddagen, de volgende missie:

Als Staten van Utrecht willen we slagvaardig en actief te zijn. Transparant en benaderbaar voor de wereld buiten het provinciehuis, terwijl we onderling samenwerken en de verbinding zoeken.

De werkgroep kwam tot 14 samenhangende adviezen die zijn uitgewerkt in dit rapport. Per advies is de relatie beschreven met het document 'Sterke Staten doen ertoe' en de verslagen die we meekregen vanuit de 'Stranddagen'. In hoofdstuk 3 werken we drie adviezen uit die, wat ons betreft, ankerpunten vormen voor de nieuwe werkwijze van onze Staten: het BOB-model, participatie en de interactie met inwoners en de Strategische Lange Termijnagenda van PS. Hoofdstuk 4 zoomt in op het functioneren van de Statencommissies. Daarbij formuleren we eveneens drie adviezen: aanpassing van de commissie-indeling, de focus op oordeelsvorming, en de wijze van agenderen. In hoofdstuk 5 benoemen we zes adviezen die gaan over het instrumentarium van de Staten en de Statenvergadering zelf. Het gaat over interrupties, actuele vragen, agendering in de Statenvergadering, de actualiteitenmotie, het interpellatiedebat en de maidenspeech. Tot slot gaan we in hoofdstuk 6 in op twee ondersteunende gremia; het presidium en het Fractievoorzittersoverleg. Hoofdstuk 7 sluit af met de te nemen vervolgstappen.

3. Drie ankerpunten voor Sterke Staten

In dit hoofdstuk werken we drie adviezen uit die, wat ons betreft, ankerpunten vormen voor de nieuwe werkwijze van onze Staten: het BOB-model, participatie en de interactie met inwoners en de Strategische Lange Termijnagenda van PS (SPS).

Advies 1: Het BOB-model

Voor Statenvoorstellen werken PS met het BOB-model: Beeldvorming, Oordeelsvorming, Besluitvorming. Dit helpt ons om de verschillende kaderstellende en controlerende rollen van PS beter tot hun recht te laten komen. Beeldvorming kan door middel van infosessies, werksessies (waarbij inbreng vanuit PS gevraagd wordt), werkbezoeken, in gesprek met inwoners, tafeltjessessies met ambtenaren en schriftelijke vragenrondes. In commissies komt de politieke oordeelsvorming aan bod. Tijdens de Statenvergadering vindt besluitvorming plaats. In tabel 1 wordt de werkwijze verduidelijkt aan de hand van één vergadercyclus, vanaf de eerste woensdag “beeldvorming” naar de laatste woensdag “besluitvorming”:

	1 ^e woensdag beeldvorming	2 ^e woensdag oordeelsvorming	3 ^e woensdag oordeelsvorming	4 ^e woensdag beeldvorming komende vergadercycli en voorbereiding besluitvorming week later	5 ^e woensdag besluitvorming
	Infosessies, werksessies, werkbezoeken, tafeltjessessies	Cie. LWM Landelijk gebied, water (bodem) en Milieu	Cie. ROW Ruimtelijke Ontwikkeling en Wonen	Infosessies, werksessies, werkbezoeken etc, voor volgende cycli	Fractievoorzitters- overleg
		Cie. B&E Bereikbaarheid en Energie transitie	Cie. BEC Bestuur, Economie, Cultuur & Erfgoed	Uitwisseling moties en amendementen voor PS week later	Statenvergadering
	Presidium			Presidium	
Avond	Praten met de Staten	FAC	Vaststellen voorlopige PS- agenda	Vaststellen definitieve PS- agenda	

Tabel 1: Werkwijze BOB-model in de provincie Utrecht

Wij stellen voor om de aanpassing van onze werkwijze te starten door een duidelijke vergadercyclus in te richten die recht doet aan het BOB-model:

- Week 1: Beeldvorming
- Week 2 en 3: Oordeelsvorming
- Week 4: Ruimte voor aankondiging en delen van moties en amendementen. Zo nodig beeldvormende activiteiten voor de commissiecycli die nog komen.

Voor een goede werking van het BOB-model kijken commissies elke vergadering vooruit naar de volgende commissievergadering: welke onderwerpen zijn daarvoor voorzien en zijn die onderwerpen tegen die tijd gereed voor politieke oordeelsvorming? Ook het presidium (blz. 17) heeft hierin een belangrijke verantwoordelijkheid.

Analyse

Kiezen voor het BOB-model is een fundamentele keuze die doorwerkt in bijna alle andere adviezen in dit rapport. Door Beeldvorming, Oordeelsvorming en Besluitvorming te benaderen als drie afzonderlijke stappen in ons werk, bieden we duidelijkheid en versterken we de kwaliteit van ons werk. Het helpt ons niet alleen om slagvaardig te zijn, maar ook transparant in wat we doen en het draagt bij aan betere onderlinge samenwerking.

Input

In 'Sterke Staten doen ertoe' hebben de oude Staten tien adviezen voor de huidige Staten opgeschreven. Eén van die adviezen luidt als volgt: "Maak spoedig de keuze of het huidige commissiestelsel of een ander type vergadermodel de voorkeur verdient. Wij adviseren om in die keuze in elk geval de vraag mee te nemen of de bestaande thematische commissie-indeling volstaat voor de vaak complexe, domein en thema overstijgende dossiers die op de agenda staan. Neem in die keuze ook de vraag mee of de bestaande Commissie Omgevingsvisie moet worden omgevormd tot een 'Integrale Commissie Ruimte'. Wacht niet met knopen doorhakken over hoe te beraadslagen over al die onderwerpen die raken aan de 'grote verbouwing' van Nederland die het kabinet in 2022 aankondigde."

Ook op de Stranddagen zijn er suggesties gedaan die vorm krijgen door het werken met het BOB-model.

Vervolg

Door de griffie zal, in afstemming met het presidium, een nieuwe vergadercyclus worden opgesteld waarin de verschillende fases tot hun recht kunnen komen. Tevens zullen er nieuwe voorzitters moeten worden aangewezen voor de nieuwe commissies. De verwachting is dat dit binnen het huidige presidium invulling kan krijgen.

Advies 2: Interactie met inwoners

We horen graag wat inwoners, bedrijven en organisaties vinden en willen hier meer ruimte voor vrijmaken. Dit kan zowel door hen te bezoeken tijdens werkbezoeken als door hen uit te nodigen voor gesprekken. De werkwijze met insprekers in commissies en PS wordt vervangen door een periodiek 'Praten met de Staten' waar iedereen over elk onderwerp mag komen inspreken. We stellen voor om dit pilotprogramma zo spoedig mogelijk te laten starten en door te laten lopen tot aan de zomer.

Analyse

Goede interactie met inwoners is ondersteunend aan het werk van Provinciale Staten. We willen immers benaderbaar zijn en actief contact zoeken en hebben met inwoners. De huidige manier van besluitvorming, met lange vergaderingen en ingewikkelde inspraakprocedures zorgt voor te veel werkdruk en te weinig aandacht voor de boodschap van de inspreker. Vergaderingen lopen uit, waardoor de bespreking in de commissie onvoldoende tot haar recht komt. Het verbeteren van de inspraakprocedure zorgt voor een betere spreiding van de werkdruk, maar maakt bovendien dat insprekers beter tot hun recht kunnen komen. Het doel is om een nieuw model te introduceren dat beter aansluit bij de maandelijkse vergadercyclus en dat alle belanghebbenden de kans geeft om hun inbreng te leveren. Dit moet ervoor zorgen dat het BOB-model effectiever wordt gebruikt in de besluitvorming.

Concreet stelt de werkgroep voor om afzonderlijke sessies met de titel 'Praten met de Staten' te introduceren die insprekers de mogelijkheid biedt om hun standpunten naar voren te brengen. Deze sessie zal elke maand plaatsvinden aan het begin van de vergadercyclus, idealiter op de eerste woensdag, om de beeldvormingsfase in te luiden. De sessies worden in de avonden gehouden om participatie van een breder publiek mogelijk te maken, gezien de gangbare werkuren in Nederland. Het voorzitterschap van deze sessies wordt bij voorkeur toevertrouwd aan de commissievoorzitters of diens plaatsvervanger, terwijl de griffie een sleutelrol zal spelen bij de organisatie, coördinatie en verslaglegging.

Om in de pilot-fase na te gaan of de nieuwe setting leidt tot een betere ervaring voor de insprekers, zal de griffie na afloop van elke "Praten met de Staten" een bedankmail sturen naar de insprekers. Daarin zal een aantal evaluerende vragen worden gesteld, met het verzoek die in te vullen en te retourneren. De resultaten kunnen zo nodig meteen leiden tot aanpassingen, en ieder geval worden meegenomen in de algehele evaluatie in de zomer van 2025.

Input

Vanuit Sterke Staten doen ertoe:

- Investeer in nieuwe vormen van verbondenheid met inwoners.
- Investeer in nieuwe vormen van verbondenheid met belanghebbenden.
- Vervolg inspreken, maar er is meer mogelijk.

Stranddagen, niet/minder doen:

- Insprekers in commissievergadering.

Stranddagen, juist meer doen:

- In gesprek met de samenleving.
- Laagdrempelige inspraak op een aparte avond.
- Andere manier van inspraak, voor de oordeelsvorming uit.

Vervolg

Om het nieuwe inspraakmodel te integreren is een aanpassing van het Reglement van Orde nodig. Dit betreft specifiek de aanpassing van de artikelen over inspraak, namelijk artikel 27, 72 en 73, om te zorgen voor een gestroomlijnd en effectief inspraakproces. Deze aanpassingen zullen niet alleen de efficiëntie van de vergaderingen verbeteren, maar ook de kwaliteit van de democratische participatie binnen de provincie waarborgen.

Verder is nodig om de vormgeving van de avond en de communicatie hierover goed uit te werken. De griffie doet dit in samenspraak met een aantal leden van de werkgroep.

Advies 3: Strategische Lange-termijnagenda van PS

We willen dat belangrijke onderwerpen de tijd en aandacht krijgen die ze verdienen. Ons voorstel is daarom om onze agenda-technische prioriteiten te bepalen met een Strategische Lange-termijnagenda van PS (SPS). De Strategische Collegeagenda van GS (SGS) is hiervoor het **vertrekpunt**. Tweemaal per jaar, bij Kadernota en Begroting, stellen PS een geactualiseerde SPS vast door middel van een Statenvoorstel vanuit het Presidium. Uit de commissies kunnen voorstellen komen voor deze SPS, de commissievoorzitters dragen zorg voor een doorvertaling van deze adviezen uit de commissie naar PS, in aanloop naar de Kadernota en de Begroting.

Analyse

Op de Strategische Lange-termijnagenda van PS (SPS) staan vooral grote onderwerpen die op de provincie afkomen. De Strategische Collegeagenda van GS (SGS) is hiervoor het uitgangspunt, maar die is enerzijds niet volledig (er spelen ook andere, eerdere onderwerpen) en anderzijds te lang. Er is een duidelijk verschil tussen de SPS en de al bestaande Langetermijnplanning van PS. Die laatste bevat met name de planning van alle Statenvoorstellen en bijzondere activiteiten. De SPS is aanzienlijk overzichtelijker en omvat juist alleen de tot prioriteit bestempelde onderwerpen. Het presidium bewaakt (niet politiek, maar procedureel) dat de onderwerpen van de SPS in de programmering van maand tot maand effectief aan bod komen. Uit de commissies kunnen voorstellen naar voren komen om onderwerpen aan de SPS toe te voegen of er juist af te halen. PS kunnen dan twee keer per jaar een besluit over de herijking van de SPS nemen: bij de Kadernota in het voorjaar en de Begroting in het najaar.

In de tussenliggende periode draagt het presidium zorg voor de bewaking van het plaatsen van de stukken binnen het model. Belangrijk daarbij is dat er altijd voldoende ruimte is voor het bespreken van de statenvoorstellen.

Input

In de werksessie op de stranddagen noteerden we dat PS zelf hun agenda willen bepalen. De strategische onderwerpen komen weloverwogen op de agenda van PS en krijgen een langere aanloop, zodat PS beter in staat zijn zichzelf te informeren en het debat te voeren voordat er overgegaan wordt tot besluitvorming. Het werken met het BOB-model draagt hier ook aan bij.

In de vorige Statenperiode zijn criteria geadviseerd om afwegingen te maken ten bate van een strategische agenda: maatschappelijke impact, politieke gevoeligheid, hoeveelheid middelen die er mee gemoeid is, de duur waarvan het van betekenis is en/of de noodzaak tot samenwerking met andere partners. Onze aanvulling hierop is: de invloed die PS op een onderwerp hebben.

Vervolg

Een eerste aanzet voor de invulling van de SPS: UPLG, Ruimtelijk Voorstel, Energietransitie, Bereikbaarheidsprogramma, herijking Provinciefonds.

Het presidium legt bij de behandeling van de Kadernota 2025 een SPS ter besluitvorming voor aan PS.

4. Statencommissies

Dit hoofdstuk zoomt in op het functioneren van de Statencommissies. Daarbij formuleren we eveneens drie adviezen: aanpassing van de commissie-indeling, de focus op oordeelsvorming, en het agenderen.

Advies 4: aanpassing commissie-indeling

Om de werkdruk tussen Statencommissies beter te verdelen, stellen wij een nieuwe indeling voor op basis van de programma's zoals die benoemd zijn in de begroting. We zullen hierbij werken met vier formele, politieke commissies. Daarnaast is er de huidige Financiële Auditcommissie (FAC). De FAC laten we buiten beschouwing. Op dit moment werkt de Commissie Janssen aan voorstellen over het onafhankelijk functioneren van de FAC.

Dit geeft de volgende commissie-indeling:

Onderwerp	Commissie	Programma's
Ruimtelijke ontwikkeling en Wonen	Commissie ROW	Programma 1
Landelijk gebied, Water (Bodem) en Milieu	Commissie LWM	Programma 2 en 3
Bereikbaarheid en Energietransitie	Commissie B&E	Programma 4 t/m 6
Bestuur, Economie, Cultuur & erfgoed	Commissie BEC	Programma 7 t/m 10

Tabel 2: Voorgestelde commissie-indeling

Analyse

De huidige indeling is wat rommelig. Er zijn nu drie overvolle, formele Statencommissies. Daarnaast is er nog de tijdelijke commissie Omgevingsvisie, die komt wat ons betreft te vervallen. Voor de Financiële Auditcommissie (FAC) loopt een separaat traject.

Vervolg

Het voorstel is om deze wijzigingen zo snel mogelijk na goedkeuring van dit advies door PS te implementeren, maar in ieder geval onmiddellijk na het zomerreces 2024.

Bij de Kadernota 2025 zal een voorstel worden gedaan voor de uitbreiding van de Statengriffie met één commissiegriffier (totale werkgeverslasten € 128.000).

Advies 5: focus op oordeelsvorming

Doel van een commissievergadering in het BOB-model is te komen tot oordeelsvorming. Dat vraagt om een politiek debat tussen fracties. In de eerste termijn kan GS nog vragen beantwoorden, de tweede termijn richten fracties zich primair op elkaar en kan GS alleen bij uitzondering nog reageren om eventuele misverstanden of onjuistheden weg te nemen.

De tweede termijn spitst zich toe op oordeelsvorming. Fracties geven daarin aan welke moties en amendementen zij overwegen en bevragen elkaar daarover. Wordvoerders houden dan nog de mogelijkheid daarover ruggenspraak te plegen met de fractie. Daarvoor is voldoende gelegenheid, omdat tussen de laatste oordeelsvormende commissiedag en de besluitvormende Statenvergadering twee weken ruimte is. Daarbij is de gedachte dat moties en amendementen een week voorafgaand aan de Statenvergadering (in hoofdlijn) bekend zijn. Zie ook het schema op blz. 6.

Analyse

Veel tijd in een commissievergadering gaat nu op aan het stellen en beantwoorden van vragen, hoofdzakelijk gericht aan GS. De vraag is of dit behulpzaam is om tot een goede oordeelsvorming te komen. Bovendien, in het BOB-model horen informatieve vragen bij de beeldvorming, de fase voorafgaand aan de commissie. Wij stellen daarom voor meer te focussen op dat politieke debat. Om dat te bewerkstelligen kunnen er voortaan alleen in de eerste termijn van een commissiebespreking nog vragen aan GS worden gesteld. Bij voorkeur zijn dat geen inhoudelijke en informatieve vragen meer, maar vragen met een politiek-bestuurlijke lading. Gericht op het voeren van een politiek debat. In de tweede termijn richten de fracties zich voornamelijk op elkaar, met beperkte mogelijkheid voor GS om te reageren.

In de fase van beeldvorming kunnen informatiesessies, werksessies, excursies en werkbezoeken plaatsvinden. Ook een werksessie, waarin vanuit het college of de ambtelijke organisatie inbreng wordt gevraagd voor gedachtenvorming, kan hier onderdeel van uitmaken, al is er discussie mogelijk of die laatste niet meer thuishoort in de fase oordeelsvorming. Bij agendering moet duidelijk zijn hoe en op welke wijze de statenleden kunnen acteren in de verschillende sessie-vormen. Bij een werksessie dient tevoren duidelijk te zijn dat om inbreng gevraagd gaat worden; als dit in de fase van beeldvorming gebeurt is die inbreng vanuit de staten vrijblijvend van aard.

Input

Tijdens de Stranddagen is er uitvoerig gesproken over het belang van ruimte voor het debat. Dit wordt onderstreept door adviezen 5 en 6 in het advies 'Sterke Staten doen er toe', waarin wordt gepleit voor een betere structurering van het besluitvormingsproces. Het is essentieel dat de 'O' (Oordeelsvorming) van het BOB-model (Beeldvorming, Oordeelsvorming, Besluitvorming) centraal staat in commissievergaderingen. Daarom streven we ernaar om het debat in deze setting beter te faciliteren, zodat er effectiever en efficiënter besluiten kunnen worden genomen. Dit conform de wensen vanuit de Stranddagen en het eerdere advies.

Vervolg

Hier kan direct mee worden begonnen.

Advies 6: agenderen

In commissievergaderingen staat de oordeelsvorming over Statenvoorstellen centraal. Daarnaast is er ruimte voor debat en actualiteiten. Voor het in een commissie agenderen van Statenbrieven zijn minimaal drie fracties nodig, zodat fracties al voor de vergadering contact met elkaar zoeken en samenwerking wordt bevorderd. Deze fracties gaan in gesprek met de gedeputeerde. In de tweede termijn kunnen overige fracties deelnemen aan het onderlinge gesprek. Statenbrieven, Memo's en andere ingekomen stukken worden voortaan niet meer opgenomen in de agenda van de commissievergaderingen. Voor het agenderen van stukken zoals Statenbrieven, die te vinden zijn in het documentenoverzicht op het SIS, dienen fracties een agenderingstekst op te stellen. Hiervoor wordt een sjabloon beschikbaar gesteld, om het proces te vereenvoudigen en te standaardiseren.

Startnotities blijven standaard ter bespreking vanuit het college in commissies geagendeerd worden, zoals is vastgelegd in de "Werkwijze Programma- en projectbesluiten".

Analyse

De huidige commissie-agenda's zijn nu een opsomming van alle stukken die door GS aan PS worden gezonden en gerelateerd zijn aan de portefeuilles van een commissie. Deze lijst van Statenvoorstellen, Statenbrieven en memo's nodigen teveel uit om allemaal te bespreken. Dat terwijl niet alles breed politiek relevant of nog actueel is.

Input

Wij hebben gewerkt vanuit de volgende uitgangspunten, geformuleerd op de stranddagen:

- Meer ruimte en tijd voor onderling debat. Doel: elkaars standpunten helder(der) krijgen.
- Flexibel kunnen inspelen op actualiteit.
- Eenvoudig en effectief werken.
- Meer tijd om 'naar buiten' te gaan. Dit kunnen we bereiken als de commissievergaderingen minder tijd in beslag nemen. Wat helpt is een goede uitlegbare orde voor iedere commissie gelijkloend.
- Inkorten of uitbreiden van spreektijden of gelijktrekken tussen spreektijden in Staten en commissies is hier niet direct de oplossing voor.
- Iedere fractie gaat over de inzet van zijn eigen spreektijd.
- In de commissievergadering over een statenvoorstel (SV) moeten we zoeken naar de gezamenlijkheid van de aanpassingen en/of verzoeken over de wijze van uitvoering.
- Last minute indienen van moties en amendementen brengt ongewilde onrust bij de Statenvergadering met zich mee. Gevolg is dat er onvoldoende tijd is voor verdieping en afstemming en het vinden van draagvlak voor de voorgestelde wijzigingen op het SV.

Vervolg

Dit voorstel vraagt om aanpassingen in het Reglement van Orde rondom commissievergaderingen:

- **Geen Statenbrieven, memo's of ingekomen stukken op de agenda, verwijzing naar SIS. De griffie blijft voor een duidelijke rubricering en vindbaarheid zorgen.**
- Het fenomeen "opwaarderen" wordt "agenderen" en als zodanig helder en procesmatig verwoord in het RvO.
- Toevoegen: agenderen enkel mogelijk met minimaal 3 fracties. Hier komt een format voor.
- Beschrijving toevoegen over aanleveren verzoek tot agendering.

5. De gereedschapskoffer

In een volgend hoofdstuk benoemen we 6 adviezen die gaan over het instrumentarium van de Staten en de Statenvergadering zelf. Het gaat dan over interrupties, actuele vragen, agendering in de Statenvergadering, de actualiteitenmotie, het interpellatiedebat en de maidenspeech.

Advies 7: Interrupties

Om ruimte te geven voor, en recht te doen aan, een goed debat stellen wij voor dat interrupties tijdens debatten niet ten koste gaan van de spreektijd. Deze regel geldt zowel in commissie-, als in Statenvergaderingen. Dit vraagt tegelijk van voorzitters dat ze goed sturen op de inhoud en het verloop van een interruptie. **Per interruptie staan zij maximaal 3 uitwisselingen per fractie toe**, ze sturen op bondige formulering en ze bewaken dat gestelde vragen ook ter zake worden beantwoord.

Analyse

We hechten groot belang aan het goede onderlinge debat. Dat vraagt om ruimte die met het uitsluiten van debatten van de officiële spreektijd wordt vormgegeven.

Input

Vanuit 'Sterke Staten doen ertoe' en de Stranddagen is de wens voor ruimte voor debat geuit waarin we interactief en inhoudelijk discussie met elkaar voeren. Het doel hiervan is vooral om ideeën uit te wisselen tussen fracties en nieuwsgierig te zijn naar elkaars uitgangspunten. Dit helpt ook bij het versterken van de onderlinge relatie die relevant wordt bevonden ten behoeve van onze samenwerking.

Vervolg

Hier kan direct mee worden gestart.

Het presidium stelt een nieuwe spreektijdenregeling vast (art. 24.1 RvO).

Advies 8: actuele vragen

Ons voorstel is om in elke (politieke) commissie een korte, open ronde voor 'Actuele vragen' (voorheen de rondvraag) te introduceren, waarbij vragen gesteld kunnen worden die buiten de specifieke portefeuille van de commissie vallen. De indieningstermijn is minimaal 24 uur. Op deze manier kan sneller op actualiteiten worden ingespeeld.

Analyse

Als sterke Staten willen we actief en slagvaardig zijn. Dat raakt direct aan onze omgang met actualiteiten. Dat gaat enerzijds over de mogelijkheid om in te kunnen gaan op de actualiteit in de verschillende vergaderingen. Het tweede aspect is de actualiteitenmotie, die onder een apart advies wordt besproken. Elke commissievergadering heeft al een rondvraag en ook in Statenvergaderingen kunnen mondelinge vragen worden gesteld. Een nadeel bij de rondvraag in commissievergaderingen is echter de frequentie. Indien zich een actualiteit voordoet vlak na de vergadering, dan kunnen daar pas een maand later vragen over worden gesteld in de betreffende commissie. Daarom is gezocht naar een manier om het sneller mogelijk te maken om vragen te stellen. Het voorstel van de werkgroep is daarom om de rondvraag te vervangen door het agendapunt 'Actuele vragen'. Bij dit agendapunt kunnen thema's van alle commissies worden geagendeerd. Om duidelijkheid te behouden voor de deelnemers van de vergadering én voor GS, wordt er bij dit voorstel wel een

tijdslimiet gesteld tot wanneer vragen kunnen worden ingediend. De indieningstermijn wordt gesteld op minimaal 24 uur voor aanvang van de commissievergadering. Zo zijn de gedeputeerde en de behandelend ambtenaren tijdig op de hoogte wanneer er een vraag wordt gesteld, vooral als deze betrekking heeft op een commissie die niet tot hun gebruikelijke werkterrein behoort.

Nadat de indienende fractie(s) de actuele vraag heeft/hebben gesteld en GS hebben geantwoord, hebben de overige fracties de mogelijkheid één korte aanvullende vraag te stellen.

Input

In het advies 'Sterke Staten doen ertoe' kwam de rondvraag niet specifiek aan bod. Tijdens de Stranddagen kwam de omgang met de actualiteit en de wisselwerking met de rondvraag wel bovendrijven. De suggestie daarbij was om te kijken naar de werkwijze van de gemeenteraad van Utrecht. Daar is er een specifiek vragenhalfuurtje waar Collegeleden aan de tand worden gevoeld over actualiteiten. Dit idee is gewogen door de werkgroep, maar uiteindelijk niet overgenomen.

Vervolg

Dit voorstel vraagt om aanpassingen van het Reglement van Orde, waar het betreft het wijzigen in de begripsbepaling van 'Rondvraag' in 'Actuele vraag'. Het voorstel is om deze wijzigingen zo snel mogelijk na de goedkeuring van dit advies door PS te implementeren.

Advies 9: behandeling in de Statenvergadering

Om tot heldere en efficiënte besluitvorming te komen worden Statenvoorstellen in principe (er kan dus gemotiveerd van worden afgeweken) alleen besproken in PS als bij de commissiebehandeling moties of amendementen zijn aangekondigd. Bij die aankondiging geven fracties aan wat de inhoudelijke strekking hiervan zal zijn. Zo is voor iedereen helder waar het debat over gaat en voorkomen we herhaling van de commissiebehandeling. We stellen voor hiermee, als pilot, een jaar ervaring op te doen.

Analyse

Na behandeling van een Statenvoorstel in een commissievergadering, volgt een advies voor bespreking in PS. De commissievoorzitter doet daarvoor nu een inventarisatie en geeft op basis daarvan aan of iets als hamerstuk naar PS gaat, of dat er een klein, middel of groot debat in PS volgt. Niet altijd is daarbij helder wat de reden van bespreking in PS nog is en waar de gezamenlijke focus van het debat op ligt. Statenvergaderingen zijn daardoor niet zelden deels een herhaling van wat al in de commissie is gewisseld. Bovendien verrassen fracties elkaar vaak door op het laatste moment nog met moties en amendementen te komen. Dat staat een goede, inhoudelijke wegging daarvan in de weg, laat staan dat het tot een scherp politiek debat kan komen.

Daarom stellen we voor om Statenvoorstellen voornamelijk in Provinciale Staten te bespreken als er moties of amendementen zijn aangekondigd. Hierbij moeten de fracties vooraf de inhoud van hun moties of amendementen bekendmaken. Dit bevordert de duidelijkheid in het debat en voorkomt herhalingen van discussies uit de commissievergaderingen. De voorzitter van Provinciale Staten ontvangt van de commissie een helder advies welke punten nog ter discussie staan in de Statenvergadering. De fractie/statenleden die de motie of het amendement indient krijgt als eerste het woord bij de behandeling van het onderwerp.

Vervolg

Dit vraagt om wijziging van artikel 49 en 51 van het Reglement van Orde, voor wat onder andere de aanlevertijden van amendementen en moties betreft.

Advies 10: de actualiteitenmotie en de agenderingsmotie

Provinciale Staten doet richtinggevende uitspraken over actualiteiten via een actualiteitenmotie. Voor indiening en bespreking hiervan krijgt de indienende fractie 1 minuut extra spreektijd, die niet bij de lumpsum wordt gevoegd.

Analyse

Uit de opbrengst van de Stranddagen blijkt dat niet iedereen tevreden is met het functioneren van de actualiteitenmotie. De criteria voor de Actualiteitenmotie zijn niet duidelijk omschreven in het Reglement van orde. De motie zelf lijkt twee verschillende doelen na te streven. Aan de ene kant wil het inspelen op acute actualiteit, en anderzijds onderwerpen agenderen die niet in de Statencyclus aan de orde zijn geweest. Door dit tweede aspect lijkt de motie meer op een 'motie vreemd aan de orde van de dag'. In de afgelopen zes maanden lijkt de Actualiteitenmotie vaak op deze manier te zijn gebruikt.

Het voorstel van de werkgroep is om duidelijk te omschrijven wat een Actualiteitenmotie is en wanneer deze kan worden ingediend, bijvoorbeeld bij actualiteiten die in de reguliere vergadercyclus niet hadden kunnen worden voorzien. Aanvullend is het dan logisch om de 'motie vreemd aan de orde van de dag' weer te introduceren, maar nu met een begrijpelijker aanduiding, namelijk "agenderingsmotie". Dit zijn moties over onderwerpen die niet actueel zijn, maar waarover de Statenleden een richtinggevende uitspraak van PS willen. Door ze niet af te laten hangen van de actualiteit, kunnen ze voorafgaand aan de Statenvergadering geagendeerd worden in de commissies (bijvoorbeeld naar aanleiding van een Statenbrief of om andere redenen). Op deze wijze wordt bereikt dat moties een betere en inhoudelijk meer verdiepende behandeling krijgen. De stemming hierover vindt dan natuurlijk ook plaats tijdens de PS-vergadering. Het zou dan ook goed zijn om de orde van de vergadering voor een actualiteitenmotie duidelijker uit te schrijven:

Eerste termijn: indiening motie door de hoofdiener (interrupties vanuit fracties mogelijk);
Eerste termijn: appreciatie vanuit GS (interrupties mogelijk vanuit iedereen);
Eerste termijn: laatste woord voor indieneer.

Input

Vanuit de Stranddagen werd meegegeven om, niet meer of minder te doen:

- Actualiteitenmotie, motie vreemd terug + interruptie
- Actualiteitenmoties
- Moties/opwaarderingen voor de bühne
- Moties ter elfder ure indienen

Daarbij was er ook de oproep om juist in het vervolg moties 48 uur voor een debat in te dienen.

Vervolg

Wijziging in de spreektijdenregeling zodat de eerste indieneer 1 minuut spreektijd krijgt voor het toelichten van een actualiteitenmotie en een agenderingsmotie in PS. Deze minuut wordt niet toegevoegd aan de lumpsum.

Aanvullend is het nodig om de spreektijdenregeling transparant te publiceren op de website van PS.

Advies 11: het interpellatiedebat

Een interpellatiedebat is bedoeld voor het stevig bevragen van GS en behoort hoog op de politieke escalatieladder te staan. We stellen voor om de vergaderorde op dit punt aan te scherpen. Zo dienen eerst de indieners, vervolgens GS, daarna opnieuw de indieners (eventueel aangevuld door andere fracties), en ten slotte opnieuw GS aan het woord te komen. Dit doet meer recht aan het bijzondere karakter van het interpellatiedebat.

Analyse

Een interpellatiedebat is een bijzondere gelegenheid in een Statenvergadering en staat relatief hoog op de politieke escalatieladder. Het doel van een interpellatie is het ondervragen van GS over (uit)gevoerd beleid. Dit instrument is vooral geschikt voor een Statenlid of fractie om kritisch met GS in debat te gaan. Debatteren tussen Staten onderling hoort hier zo min mogelijk plaats te vinden. Het zou dan ook goed zijn om de orde van de vergadering voor een interpellatie duidelijker uit te schrijven:

Eerste termijn: vragen door de interpellant;

Eerste termijn: beantwoording vanuit GS (enkel interruptie vanuit interpellant);

Tweede termijn: aanvullende vragen van de interpellant;

Tweede termijn: mogelijkheid tot aanvullende vragen door andere fracties;

Tweede termijn: beantwoording vanuit GS (beperkte interrupties);

Derde termijn: mogelijkheid tot het indienen van een motie door de interpellant, indien gewenst.

Vervolg

Dit vraagt om twee wijziging van artikel 53 van het Reglement van Orde:

- Vergaderorde toevoegen: indiener aan het woord gevolgd door reactie gedeputeerde, daarna eventueel ruimte voor inbreng overige Statenleden (1 termijn).

Advies 12: de maidenspeech

Een maidenspeech is een vrije vorm om desgewenst als nieuw Statenlid een persoonlijk getint visitekaartje af te geven. Deze houdt je tijdens je eerste bijdrage bij een Statenvoorstel in een Statenvergadering.

Analyse

De afgelopen jaren is er steeds meer ruimte gekomen voor de invulling en tijdstip van het houden van een "maidenspeech". Dit leidt soms tot de situatie dat een Statenlid al meerdere keren inbreng heeft gehad tijdens debatten in de Staten, en dan alsnog een maidenspeech gaat houden. Om weer terug te gaan naar de bedoeling, adviseren we om in het RvO op te nemen op welk moment en bij welk agendapunt een maidenspeech mogelijk is.

Vervolg

Toevoeging van een artikel in het RvO waarin staat, dat een nieuw Statenlid desgewenst een persoonlijk getinte speech mag houden bij de eerste bijdrage die dit Statenlid levert, in een debat over een Statenvoorstel. Deze speech mag maximaal 5 minuten duren. Deze 5 minuten worden toegekend aan het Statenlid voor dit specifieke onderdeel. Wanneer de 5 minuten voorbij zijn, gaat de spreektijd van de fractie weer lopen.

Dit zal eveneens worden verwerkt in de spreektijdenregeling.

6. Presidium en Fractievoorzittersoverleg

Zowel het fractievoorzittersoverleg als het presidium hebben een eigenstandige functie en een kans op doorontwikkeling in een rol die dienstbaar is aan de doelen die we op de stranddagen via de stoelen met elkaar hebben bepaald. Deze gremia staan ten dienste aan de algemene kwaliteit van het functioneren van de Staten.

Door de Werkgroep is besproken of het raadzaam is om naar één gecombineerd overleg van beide gremia te gaan. Het advies is om dit niet te doen en om juist de twee organen naast elkaar te laten bestaan, met scherper afgebakende taken.

Advies 13: het Presidium

Het presidium kan haar rol van technisch-procedurele agendacommissie verder ontwikkelen en bewaakt primair de procedures rond het BOB-model en commissies en de procedurele voortgang van de SPS. Om niet alleen achteruit, maar juist meer vooruit te kijken is het aan te bevelen om vaker bijeen te komen.

Analyse

Het Presidium is een onpartijdige en openbare samenkomst van voorzitters van de Statencommissies. Taken zijn het vaststellen van de vergaderplanning per kalenderjaar en het bewaken van een consistente en eenduidige vergaderwijze in de commissies en de Staten. Feitelijk is het presidium daarmee de hoeder van de vergadermores. De voorzitter is een Statenlid; de plaatsvervangend voorzitter van PS. Dit is belangrijk omdat de Staten over hun eigen vergaderagenda gaan en we het presidium zien als een afstemmingsbijeenkomst.

We zien een aantal belangrijke punten waarin het Presidium zich kan doorontwikkelen:

- Het verder stroomlijnen van informatiesessies, werkbezoeken en inspraak langs de lijn van de cyclus en lange termijn agenda. In aansluiting op het BOB-model weegt het Presidium of alle input helder is en voorstellen rijp zijn voor de fase van oordeelsvorming of besluitvorming.
- De strategische agenda van de Staten (de SPS) is een nieuw instrument voor het Presidium om prioriteiten te bepalen. Bij (over)volle agenda's krijgen onderwerpen die op het SPS staan voorrang.
- De frequentie en het moment van vergaderen in de cyclus moet afgestemd worden op de functie die het Presidium heeft. We willen dat het Presidium meer vooruit kijkt en procedureel sturing geeft rondom het BOB-model. Daarnaast kan onderlinge intervisie bijdragen aan het verder verbeteren van het individueel functioneren van de Presidium-leden als (plaatsvervangend)voorzitter van PS of een commissie.

Input

De input die hier is meegenomen vanuit de werksessie op de Stranddagen betrof zowel de rol van het Presidium, als die van het Fractievoorzittersoverleg. Wij hebben de volgende opmerkingen meegenomen:

- Samen de puzzel leggen voor de complexe onderwerpen.
- Laat weten wat je doet.
- Transparantie in politiek proces.
- Oog op de toekomst.

Vervolg

Voor de implementatie van verschillende voorstellen ligt er een belangrijke rol bij het Presidium en het Fractievoorzittersoverleg zelf. Om aansluiting te houden bij alle andere adviezen uit dit rapport is het belangrijk om hiermee direct en voortvarend van start te gaan.

Advies 14: het Fractievoorzittersoverleg

Omdat in het fractievoorzittersoverleg alle partijen vertegenwoordigd zijn kan dit gremium, ten opzichte van het presidium, politiek meer in de lead zijn. Het zou dan vaker bijeen kunnen komen. Niet alleen voor Statenvergaderingen, maar ook bij politiek-bestuurlijk relevante ontwikkelingen en voor intervisie.

Analyse

Het fractievoorzittersoverleg is een politieke, besloten afstemming van de fractievoorzitters met de voorzitter en de plaatsvervangend voorzitter van PS. Taken nu zijn het plegen van afstemming voorafgaand aan iedere Statenvergadering. In het verlengde daarvan de bespreking van specifieke, maatschappelijke ontwikkelingen en mededelingen van de Commissaris van de Koning en het afstemmen van allerhande huishoudelijke aangelegenheden. In de praktijk komt het overleg meestal bijeen voorafgaand aan een Statenvergadering. De Commissaris van de Koning is voorzitter.

Het is wenselijk dat dit overleg zich op een aantal punten doorontwikkeld:

- Een informeel overleg introduceren, om de samenwerking te bevorderen. Bijvoorbeeld twee keer per jaar ingepland, zonder agenda, en daarmee los van de dagelijkse gang.
- Zaken die gaan over de vergaderorde terugleggen bij het presidium met een smart geformuleerde uitvraag.

Input

Zie advies 13.

Vervolg

Zie advies 13.

7. Vervolg

De 14 adviezen vanuit dit rapport vragen om snelle implementatie. Gewoon doen is mogelijk. Sommige adviezen vragen echter een aanpassing van het Reglement van Orde (RvO), of een nadere uitwerking. Soms kan er al wel worden gestart met een pilot, later gevolgd door reglementaire implementatie in het RvO. Hieronder werken we dit per advies uit. Daarbij stellen we voor dat de griffie in de *lead* is, bijgestaan door een kleine werkgroep vanuit PS. Streven is om voor de zomer van 2024 het RvO aan te laten passen door PS. Daarbij zal ook worden aangegeven op welke punten de evaluatie betrekking zal hebben en hoe deze vorm zal krijgen. Tijdens de stranddagen van 2025 kunnen we hier vervolgens het gesprek over voeren.

Advies 1 – Door de griffie zal, in afstemming met het Presidium, een nieuwe vergadercyclus worden opgesteld waarin de verschillende fases goed tot hun recht kunnen komen. Tevens zullen er nieuwe voorzitters moeten worden aangewezen voor de nieuwe commissies. De verwachting is dat dit binnen het huidige Presidium invulling kan krijgen.

Advies 2 – Om het nieuwe inspraakmodel te integreren is een aanpassing van het Reglement van Orde nodig. Dit betreft specifiek de aanpassing van de artikelen 27, 72 en 73 over inspraak.

Advies 3 – De eerste versie van de SPS kan worden vastgesteld bij de besluitvorming over de Kadernota. Het presidium doet hiervoor, in samenspraak met de griffier, een voorstel.

Advies 4 – Het voorstel is om deze wijzigingen zo snel mogelijk na goedkeuring van dit advies door PS te implementeren.

Advies 5 – Hier kan direct mee worden gestart, het gaat vooral over vergadermores.

Advies 6 – Dit voorstel vraagt om de volgende wijzigingen in het Reglement van Orde rondom commissievergaderingen:

- Geen Statenbrieven op de agenda, verwijzing naar andere locatie.
- Het fenomeen "opwaarderen" wordt "agenderen" en als zodanig helder en procesmatig verwoord in het RvO.
- Toevoegen: agenderen enkel mogelijk met minimaal 3 fracties.
- Beschrijving toevoegen over inleveren verzoek tot agendering.
- Toevoegen vergaderorde agenderingen.

Advies 7 – Hier kan direct mee worden gestart. Het presidium stelt een nieuwe spreektijdenregeling vast (art. 24.1 RvO).

Advies 8 - Dit voorstel vraagt om aanpassingen van het Reglement van Orde, waar het betreft het wijzigen in de begripsbepaling van 'Rondvraag' in 'Actuele vraag'. Het voorstel is om deze wijzigingen zo snel mogelijk na de goedkeuring van dit advies door PS te implementeren.

Advies 9 – Dit vraagt om wijziging van artikel 49 en 51 van het Reglement van Orde, voor wat onder meer de aanlevertijden van amendementen en moties betreft.

Advies 10 – Wijziging in de spreektijdenregeling zodat voor het indienen van een actualiteitenmotie en agenderingsmotie 1 minuut extra spreektijd wordt gegund aan de indieners. Deze minuut wordt niet bij de lumpsum opgeteld.

Aanvullend is het nodig om de spreektijdenregeling transparant te publiceren op de website van PS.

Advies 11 – Dit vraagt om een wijziging van artikel 53 van het Reglement van Orde, waarin de volgende vergaderorde wordt toegevoegd: indiener aan het woord gevolgd door reactie gedeputeerde, daarna eventueel ruimte voor inbreng overige Statenleden (1 termijn).

Advies 12 – Aan het RvO zal een artikel worden toegevoegd waarin staat dat een nieuw Statenlid desgewenst een persoonlijk getinte speech mag houden bij de eerste bijdrage aan een debat over een SV en de tijd die daarvoor toegekend wordt.

Advies 13 en 14 – De implementatie is aan het Presidium respectievelijk het Fractievoorzittersoverleg zelf.

Evalueren van een breed pakket aan vernieuwingen is belangrijk. Daarbij komt dat het functioneren in een politiek-bestuurlijk gremium altijd een grote dynamiek kent en de beleving sterk kan verschillen, afhankelijk van ieders rol en positie. Wij stellen daarom voor om rond de zomer van 2025 opnieuw Stranddagen in te plannen. De Staten zijn dan halverwege hun termijn. Bijstellen van werkwijzen heeft dan nog zin en kan bovendien weer nuttig zijn voor de overdracht naar een nieuwe termijn.

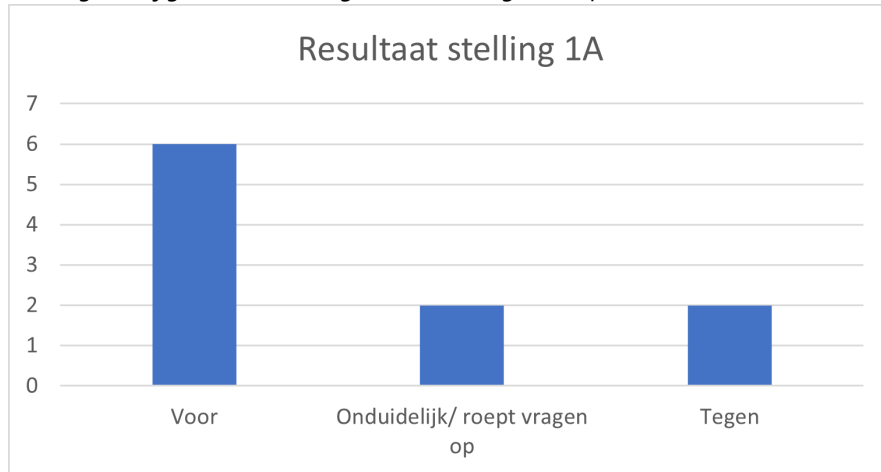
Bijlage 1 Sterke Staten doen ertoe

Sterke Staten doen ertoe. Tien adviezen van de Staten voor de Staten (maart 2023)

Bijlage 2 Samenvatting werksessies stranddagen

1. Strategische Agenda

- Stelling A: Wij gaan een Strategische Statenagenda opstellen



- Stelling B: Wij vragen (stap 1) het fractievoorzittersoverleg met een shortlist te komen

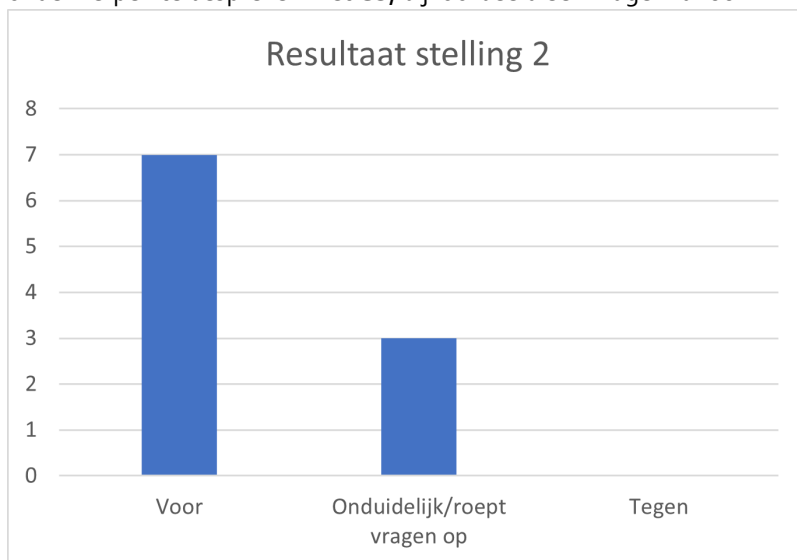


- Opmerkingen:
 - Voorbereiding van de shortlist door werkgroep en vaststellen door PS. Het fractievoorzittersoverleg coördineert en agendeert
 - Punten op Strategische Statenagenda per commissie i.p.v. overkoepelend
 - Na bepaalde periode evalueren (onderwerpen eraf/erbij; andere mogelijkheden)
 - Werkbezoeken koppelen aan Strategische Agenda
 - Inventarisatie lopende dossiers, afstemming per commissie met GS
 - Overview tussen de commissies w.b.t. onderwerpen
 - Niet teveel prio-onderwerpen per commissie

- Voor een shortlist, maar wel eerst voorstel voor opzet
- Ook commissievergaderingen beter structureren; bij start van vergadering huishoudelijk doornemen van vergaderprocedure en dus prioritering in onderwerpen
- Belangrijk dat alle partijen betrokken zijn en blijven via fractievoorzittersoverleg (dus niet via presidium).
- Strategische agenda beperken tot de echt belangrijke onderwerpen, niet te lang dus)
- In de commissie bepalen wat de tijdsvragen/grote onderwerpen zijn
- In principe wel meerwaarde aan zo'n strategische agenda (focus, regie, prioriteit), maar zorgen, scepsis of overeenstemming over de inhoud mogelijk is.
- Vraag: komt deze agenda naast de agenda van het college of is deze sturend op de agenda van het college?
- OK, maar fracties bepalen zelf wat belangrijk voor hen is.

2. Actuele zaken

- Stelling: Er komt een mogelijkheid om vaker op een laagdrempelige manier actuele onderwerpen te bespreken met GS, bijvoorbeeld een vragenhalfuur

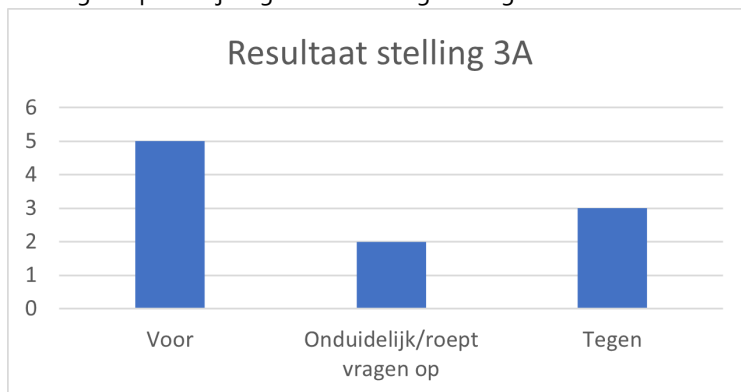


- Opmerkingen:
 - Nodig? Kan ook bij de commissie of in de Statenvergadering.
 - Misschien eens proberen
 - Wel op woensdag
 - Effect op de commissieagenda?
 - Voorwaarde: samenleving bij betrekken of aparte vergadering of bijeenkomst per onderwerp
 - Mits dit elders druk verlicht. Precieze vorm die het krijgt, roept vragen op, is van belang
 - Zorg voor actualiteitenuurtje, vanwege hijgerigheid
 - Wel sterke behoefte aan gesprek en info buiten opwaardering & technische vragen
 - Verkleinen afstand GS-PS
 - Of een inloopmoment met GS (zeker voor oppositie)
 - Laagdrempelig maken van actuele vragen aan PS
 - Gedeputeerde moeten niet onnodig worden opgeroepen
 - Moeten deze vragen tevoren schriftelijk worden ingediend?
 - Zie bijvoorbeeld de Gemeenteraad van Utrecht
 - Evaluatie na een jaar

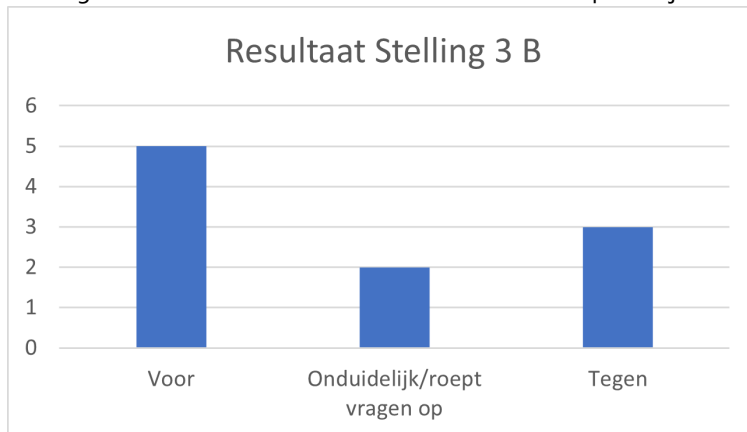
- Om de week, een uurtje, en hangt af van de uitwerking
- (Vraagt van ons allemaal dat we discipline daarin tonen, dus geen vragen tijdens commissies)
- Oppassen voor hijgerigheid – dus alleen als nodig. Is het nodig? Experiment? Vooral geen permoment.
- Wij willen een vragen half uur; invulling volgt
- Ter vervanging van het vragen half uur tijdens de PS-vergadering
- Zodat minder actuele moties ingediend hoeven te worden
- Bv. eens per twee weken, dus meer mogelijkheden om podium te krijgen voor actuele onderwerpen

3. Spreektijden en spreekijdregels

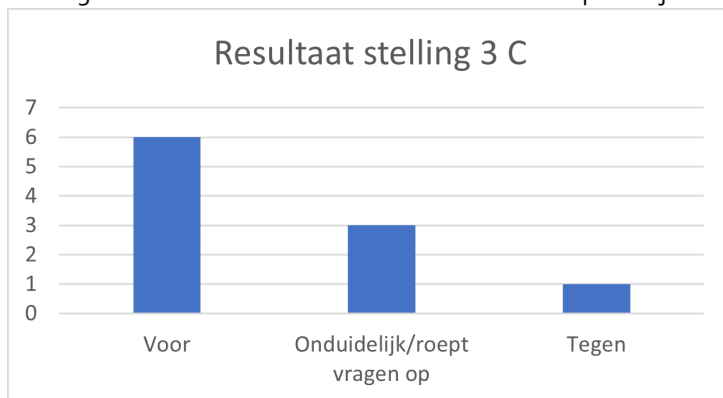
- Stelling A: Spreektijdregels Statenvergadering en commissies worden gelijkgetrokken



- Stelling B: In alle commissies standaard werken met spreektijden



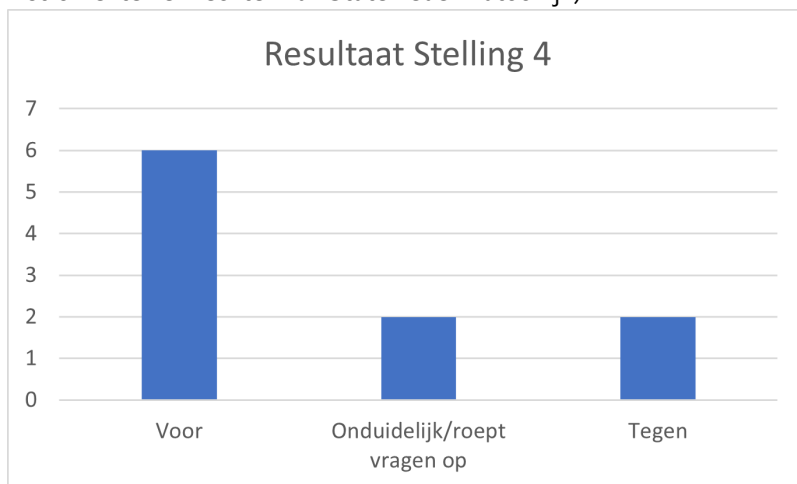
- Stelling C: Voorzitters houden strak de hand aan de spreektijden en de spreektijdregels



- Opmerkingen:
 - Als dat het debat ten goede komt, mag de voorzitter afwijken
 - Alle partijen evenveel / dezelfde hoeveelheid spreektijd krijgen. Of je nu groot of klein bent, belangrijk dat je allemaal standpunt voor het voetlicht brengen
 - Interrupties niet van tijd af om zo een goed debat te waarborgen. Voorzitter moet regie houden en zo nodig afkappen
 - Ja, in commissies werken met spreektijden, interrupties niet af van spreektijd. Kan je wel maximeren (bijv. 2 interrupties per fractie, per onderwerp/agendapunt)
 - Ja, in alle inhoudelijke commissies spreektijden, maar niet in FAC (3 keer genoemd)
 - Ja, in alle commissies spreektijden, maar er is goede reden om de relatie fractie-omvang spreektijd niet gelijk te trekken tussen PS & commissies.
 - Ja, voorzitters houden straks aan de regels, ook voor GS!
 - Geen interrupties beperkingen / liever interrupties niet meetellen
 - In commissies liefst geen spreektijden
 - Gedeputeerden geen spreektijd; reden = wij willen graag antwoord.
 - Voorwaarde: kort en bondig echt antwoord geven op de vraag
 - Bewaker is de voorzitter
 - Met gevoel voor verhoudingen strak de hand houden aan uitdijende verhaallijnen
 - Extra tijd voor actualiteitenmotie, alleen t.b.v. de motie
 - Commissie = inhoudelijke verdieping. Evenveel tijd als andere fracties. In PS-vergadering wel afhankelijk van fractiegrootte
 - Ruimte aan voorzitter commissie
 - Tijd commissie omhoog, tijd PS omlaag
 - GS strakker op spreektijd (zelfdiscipline + voorzitter)
 - $\frac{3}{4}$ voor gelijke spreektijdregels commissie en PS en $\frac{3}{4}$ voor spreektijden in alle commissies (nee deel / neiging: laat interrupties gewoon staan, maar houdt in de gaten dat het niet uit de hand loopt)
 - Tijden moeten in beeld
 - Voorzitters houden strak de hand: individueel feed back geven
 - Hoe het loopt, ligt bij de voorzitter, maar wel met afspraken
 - Technische ondersteuning voorzitter
 - Nog onduidelijk: spreektijden af laten hangen van partijgrootte
 - Interrupties wel limiteren (of in aantal of van spreektijd afhalen)
 - We willen graag aan begin van dit politieke seizoen experimenten met vergaderen zonder spreektijden. Als dat leidt tot te lange vergaderingen: wel invoeren en handhaven. Voorzitter bepaalt en voelt dat aan.

4. Volle agenda's

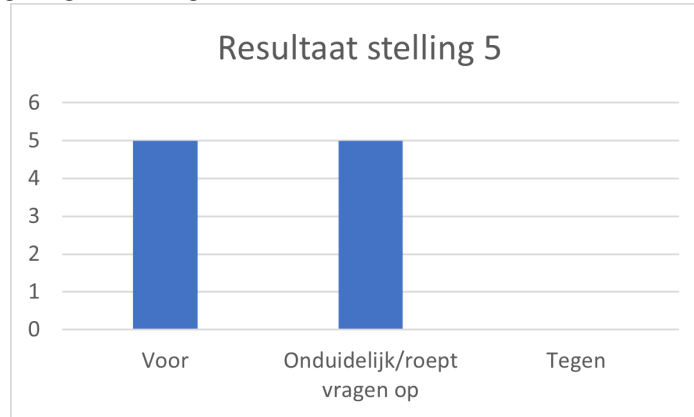
- Stelling: Om de druk op de agenda's te verlichten is het wenselijk dat er voorstellen komen die het drempeloos opwaarderen / agenderen aan banden leggen (zonder af te doen aan instrumenten en rechten van Statenleden natuurlijk).



- Opmerkingen:
 - Liefst alleen opwaarderen als meerdere partijen erachter staan;
 - De regels over wie, waarover mag spreken ter vergadering over het opwaardeerverzoek zijn nog niet duidelijk of worden niet goed gehandhaafd.
 - Wellicht invoering van een appgroep per commissie voor afstemming
 - Voorstellen volgen nog
 - Voor grote voorstellen een eigen vergadering: UNed en Prov. Ruimtelijk Voorstel
 - Hangt samen met strategische [agenda]: procedurele vaststelling van de vergadering
 - Opwaardering kan ook later in de tijd
 - Agenderen (via formulier) in plaats van opwaarderen
 - Woordvoerder WhatsApp / Teams groep
 - Criteria voor opwaarderen, bijvoorbeeld nieuwe koers; beoordeling door voorzitter (+ griffie)
 - Eenduidige regels voor meepraten over opwaardering
 - "In de beperking toont zich de meester"
 - Het is aan de eigen partijen over deze manier van doen
 - Behandeling in commissie: wie praat erover mee? Trek hier één lijn in.
 - Als het een debat met PS is: het zenden van één fractie richting gedeputeerde is niet wenselijk
 - Het idee [uit de stelling] roept veel vragen op
 - Meer gezamenlijk tot een agenda komen, zie gemeenteraad van Utrecht
 - Beter argumenteren wat je wilt bespreken
 - Duidelijk onderscheid tussen technisch en inhoudelijk

5. RGW

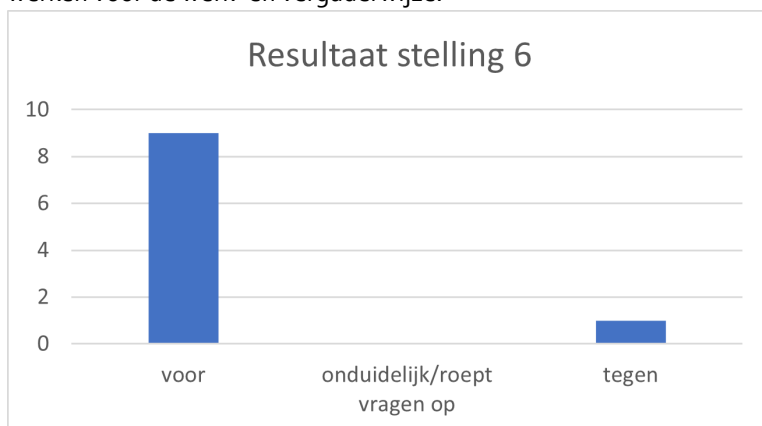
- Stelling: Omdat de agenda van RGW structureel overvol is en de commissie Omgevingsvisie/Integraal ruimte heeft, is het een goed idee integrale onderwerpen die nu nog integraal in RGW geagendeerd staan over te hevelen naar de commissie Omgevingsvisie/Integraal.



- Opmerkingen:
 - Wij willen wel herverdelen maar ook experimenteren met de portefeuilles van de gedeputeerden en efficiënte agenda-indeling
 - Meer commissies en integraal eruit
 - Nu: splitsen in commissie Ruimte [i.p.v. cie. Omgevingsvisie/Integraal] en commissie GW
 - Overwegen: "blanco commissiedag"
 - Expertise van griffie en voorzitters hier hun gang op laten gaan. Dus eens en kijk naar de commissieverdeling
 - Wonen & RO naar Omgevingsvisie & Integraal
 - Opdelen cie. RWG in bv. 1. Bodem, Water, Landbouw en 2. RO en Wonen
 - Voorstel: uit M&M kan ook milieu naar OGV? Of BO MIRT?
 - Alle visies bij de cie. Integraal; argument = omgevingswet en werkwijze
 - Interessant, maar roept bredere vragen op over de gehele commissie-indeling
 - Moet de commissie Omgevingsvisie / Integraal wel blijven? Het was een tijdelijke commissie
 - Ideeën: RGW splitsen in Ruimte/Wonen & Natuur, Landbouw en Water; RGW op een hele dag met een geclusterde vergadering
 - Alle onderwerpen hangen met elkaar samen = zijn integraal
 - Integraliteit moet bevorderd worden
 - Beter gebiedsgericht dan integraal

6. Werk- en vergaderwijze

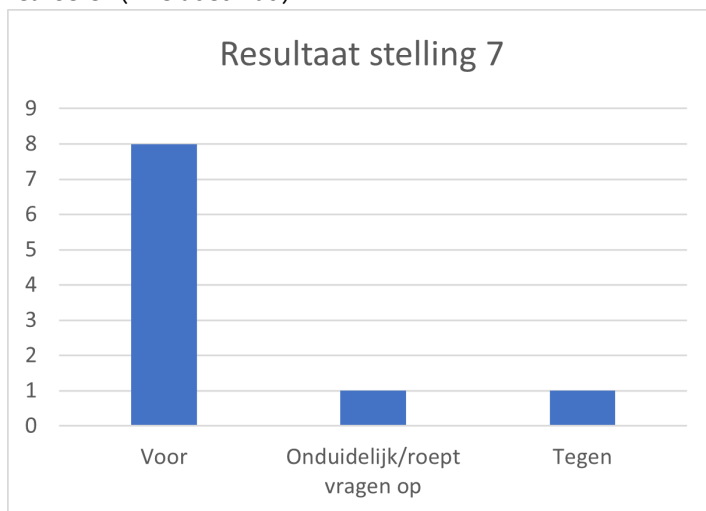
- Stelling: Er komt een (breed samengestelde) werkgroep die de opdracht krijgt voorstellen uit te werken voor de werk- en vergaderwijze.



- Opmerkingen / Laat die werkgroep zich in elk geval buigen over:
 - Geen grote veranderingen
 - Hierboven [bij andere stellingen] genoemde onderwerpen [2 keer genoemd]
 - Deze werkgroep gaat niet over FAC-werkwijze
 - Dit moet een PS-werkgroep worden
 - Cyclus: 1. Info + insprekers; 2. Commissies politieke debat; 3. PS
 - I.p.v. werkgroep presidium en griffie;
 - Terug naar fractievoorzitters, zodat alle partijen daarin gehoord worden
 - Flexibiliteit / experimenteerruimte geven
 - Efficiënt vergaderen
 - Meer in minder tijd
 - [Deel groep is voor:] Goed idee; [deel groep is tegen:] reden kan ook door presidium gedaan worden. Voorwaarde: duidelijke deadline, eind '23.
 - Commissie-indeling & vergaderdiscipline en rolzuiverheid
 - Mits input van iedereen, inclusief kleinere fractie
 - Werkgroep kan ook bij andere provincies kijken (of bij niet politieke organisaties)
 - Doel ook: vergaderstructuur toegankelijker maken voor mensen die het niet gewend zijn.
 - Goed dat er van elke fractie een afvaardiging is, als men dat wil

7. Staten in positie: presidium en fractievoorzittersoverleg

- Stelling: Presidium en fractievoorzittersoverleg komen gezamenlijk met een heldere werk- en taakverdeling. In elk geval met als doel om het optimaal "in positie zijn" van de Staten te realiseren ('wie doet wat').



- Opmerkingen:
 - Er is onduidelijkheid over naamgeving: wat is een presidium?
 - Liever één orgaan met duidelijke opdracht en mandaat
 - Collegiale toetsing
 - Strategische inhoud van debatplanning (v/d Statenvergaderingen)
 - Doelen weer helder
 - Wie beslist wat?
 - Met uitzonderingen van: het fractievoorzittersoverleg kan komen te vervallen. Het hoeft geen officieel orgaan te zijn
 - Positie van kleinere fracties in het presidium
 - Rol voor griffie bij verkenning hoe anders
 - Goed dat alle fracties meepraten

Ideeën & suggesties

- Duidelijke afweging om voorstel door te geleiden naar PS. Alleen bij motie of amendement?
- Voor het einde van het jaar moet er een voorstel liggen. Experimenteren is mogelijk, na evaluatie kan nog wijzigen.
- Inspraak op apart moment (avond) voor commissie
- Moties & amendementen breed delen ruim voor de Staten. Kans van slagen groter, open werkhouding
- Opwaardeerders krijgen als eerste het woord, dan kort de andere fracties. Afsluitend de opwaardeerders.
- Beter organiseren van de sprekers om hen meer recht te kunnen doen.
- Wij willen af van de bonus op het indienen van moties
- "Mededelingen van het collegeleden" mag van de agenda van de Staten. Mag naar de commissie of per memo. De mededeling in de cie. mag ook het liefst schriftelijk.
- Alle startnotities worden automatisch opgewaardeerd voordat GS hen vaststelt.
- Pak niet het woord als het niet hoeft
- Wissel in de volgorde van woord geven, soms nuttig om juist een oppositiepartij als eerste het woord te geven
- Meer discipline bij stemverklaringen
- Sprekers uit commissievergadering (uit opiniërende gedeelte!). Inspraak kan ook op andere vormen: naar de dorpen toe of uitnodigen voor een brainstorm etc.
- Beter samenvattingen
- Duiding van de 'ter info'-stukken
- De term 'rondvraag' passender maken
- GS bewuster met hun spreektijd omgaan.

Bijlage 3 Leden werkgroep Stranddagen 2023/2024

Namens de griffie

Karin Peters
Françoise Beugelsdijk
Berbel Ferwerda
Frank Kools
Roel Breet
Rick van Paridon

Namens de Staten

Voorzitter: Arne Schaddelee (Christenunie)
Monique van den Broek (BBB)
Kees Vermaat (SGP)
Odile de Man (VVD)
Sjors Nagtegaal (UtrechtNu!)
Annemarie van der Kolk (Forum voor Democratie)
Marianne de Widt (D66)
Erwin Virginia (GroenLinks)
Caro Engels (Partij voor de Dieren)
Rik Dekker (PvdA)
Amos de Jong (VOLT)
Marlies Welschen-van der Hoek (CDA)